

Participation Public Policy: The Changing of Rural Contexts and a Proposed Public Policy on New Normal under The Coronavirus Disease 2019

Chanidapha Chalorwong^{1*} Thannapat Jarernpanit¹ and Thoranin Senanimitr²

¹ Department of Political Science, Faculty of Social Science and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

² Department of Public Administration, Faculty of Social Science and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Chanidapha.jr@gmail.com

ABSTRACT

This article aimed (1) to study the Changing of Rural Contexts and a Proposed Public Policy on New Normal under the Coronavirus Disease; and (2) to develop public policy recommendations for solving problems and responding to the needs of communities as they need to adapt to the new way of life. This research was applied a mixed research method. Quantitative research the sample population was general people in Plai Chumphon Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province, 380 people. The tools used to collect data were questionnaires. Descriptive statistics were used: percentage, arithmetic mean, and standard deviation. In qualitative research, key informants are 10 public health workers. The data collection tools were interview forms and theoretical analysis. The results of the study revealed that the change in the community context in terms of living found that the number of respondents was more female than male. In the age range of 51-60 years, most of them are self-employed. The level of education is at elementary school level, Most of them live in their own homes. The average monthly income of the respondents was between 5,001 and 10,000 baht. They had behaviors to adapt to daily life at home, Adaptation to daily activities when out of the house, including adaptation to create personal hygiene to build immunity. And reduce the risk of viral infection at a very high level with an overall average of 4.07. And Public policy recommendations for solving problems and responding to the needs of communities who have to adapt on the basis of a new way of life under the economic situation of the Coronavirus Disease 2019. Policies to promote occupational skills and knowledge in service, trade and agriculture should be developed for all age groups of workers, including career and income promotion policies. In addition, social and health Plai Chumphon Muang should have a policy to promote knowledge and skills in using modern technology and a policy to promote health habits and culture in everyday life of the people.

Keywords: Public Policy, New Way of Life, COVID-19

นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม: การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนและข้อเสนอเชิงนโยบาย สาธารณะต่อฐานวิถีชีวิตใหม่ภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ชนิดาภา ชลอวงษ์^{1*} ธีรณัฏฐ์ เจริญพานิช¹ และ ธรณินทร์ เสนานิมิตร²

¹ สาขาวิชาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการจัดการท้องถิ่น มหาวิทยาลัยพิบูลสงคราม ประเทศไทย

² สาขาวิชาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการจัดการท้องถิ่น มหาวิทยาลัยพิบูลสงคราม ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Chonidapha.jr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และ (2) เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสาธารณสุข จำนวน 10 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตฯ ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ช่วงอายุ 51-60 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา พักอาศัยในบ้านของตนเอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท มีพฤติกรรมปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายในบ้าน การปรับตัวในการดำเนินกิจวัตรประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน รวมถึงการปรับตัวในการสร้างสุขอนามัยส่วนตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัส อยู่ในระดับที่มากที่สุดที่ 4.07 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ในด้านเศรษฐกิจ ควรจัดทำนโยบายส่งเสริมทักษะและความรู้ในด้านการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการบริการ การค้า และการเกษตร ให้แก่กลุ่มแรงงานทุกช่วงวัย รวมถึงนโยบายการส่งเสริมอาชีพและรายได้ ในด้านสังคมและสุขภาพ ตำบลพลายชุมพลควรมีนโยบายการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และนโยบายการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมสุขภาพในชีวิตประจำวันของประชาชน

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, วิถีชีวิตใหม่, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

เมื่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แพร่ระบาดไปทั่วโลก ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ 2 ที่มีรายงานกรณีผู้ติดเชื้อได้ออกมาตรการที่หลากหลาย เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวด้วยความฉับไว ไม่ว่าจะเป็นมาตรการสาธารณสุข การคุมครองทางสังคม หรือนโยบายการคลังมาตรการทางสาธารณสุขที่เข้มงวดและเร่งด่วน (Nadia Belhaj, Hassine Belghith & Tanida Arayavechkit, 2021) แต่แม้จะมีมาตรการรับมือที่ทันทั่วถึงแต่จากการสำรวจผู้ที่ได้รับผลกระทบสูงสุดจากวิกฤตโควิด-19 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF Thailand) ปี 2563 พบว่า ประชาชนกลุ่มอายุ 15-24 ปี โดยเฉพาะนักศึกษาที่กำลังจะเรียนจบมีแนวโน้มที่จะว่างงาน เนื่องจากภาคเอกชนชะลอจ้างงาน จึงทำให้ลดโอกาสพัฒนาศักยภาพหรือทักษะประกอบอาชีพจากการไม่ได้จ้างงาน

ร้อยละ 14 หรือกว่า 1.3 ล้านคน และวัยทำงานที่เป็นคน “ว่างงาน” ร้อยละ 17.9 หรือกว่า 6 ล้านคน งานวิจัยดังกล่าวยังอยู่บนสถานการณ์เก่าที่ขณะนี้กำลังเปลี่ยนไปในทางร้ายแรงขึ้น ผลสำเร็จที่ผ่านมาของประเทศไทยในการป้องกัน ควบคุม การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด เกิดจากประชาชนโดยส่วนใหญ่ที่ร่วมใจกันดูแลตนเอง ชุมชนมาโดยตลอด เพราะการระบาด รอบแรกจากสนามมวย รอบที่ 2 จากการนำเข้าแรงงานเพื่อนบ้าน และรอบที่ 3 จากสถาบันบันเทิงย่านทองหล่อและอื่นๆ ทุกการเกิดขึ้นของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดขึ้นจากความหละหลวมจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ การไม่รับผิดชอบของกลุ่มผู้มีอิทธิพล (กฤษฎา บุญชัย, 2564)

สถานการณ์การโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลกและประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของ มิติทางสังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การเมืองและเศรษฐกิจอย่างมากและรวดเร็ว จนนำไปสู่การมีมาตรการทางสังคมเพื่อ ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 ตั้งแต่ในระดับชาติ ท้องถิ่น และองค์กรหน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วน อาทิเช่น การออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เกี่ยวกับมาตรการป้องกันโรคและการปิด สถานที่ยกเว้นต่อการติดต่อโรค ได้นำไปสู่มาตรการทางสังคมในการดำรงชีวิตของประชาชนในแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการหยุด อยู่บ้านและทำงานจากที่บ้านเพื่อลดการติดเชื้อ (Work from Home) การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) การมีพฤติกรรมสุขอนามัยเพื่อป้องกันโรคโควิด-19 เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยสบู่และเจลแอลกอฮอล์ บ่อยๆ และการลดการสัมผัสกันทางกาย เช่น การจับมือ กอด รวมถึงพฤติกรรมในการบริโภคอาหารอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดได้นำไปสู่พฤติกรรมความคุ้นชินของผู้นั้นในสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “ความ ปกติใหม่” หรือ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” (New Normal) ของคนในสังคมไทย อันหมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่ แตกต่างจากอดีตอันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคย คาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง และรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือ หวนหาถึงอดีต (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563)

การปรับตัวในฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ยังไม่ สามารถคาดการณ์ได้ในอนาคตก็ยังเป็นสิ่งที่คนในสังคมชุมชนท้องถิ่นยังต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันว่าจะสามารถมี แนวทางในการดำรงชีวิตอย่างไรให้เป็นปกติและปรับตัวหรือจัดการการใช้ชีวิตอย่างไร เพื่อหลีกเลี่ยงจากผลกระทบของ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากที่สุด เช่น การทำงาน การประกอบอาชีพและธุรกิจร้านค้า การรับจ้างและการทำการเกษตร ตลอดจนการดำรงชีวิตประจำวันทั่วไป ที่ปลอดภัยจากการเสี่ยงติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไรก็ดี ประเทศต่างๆ เช่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ และสวีเดน ไม่ได้ใช้การจำกัดการเคลื่อนไหว เนื่องจากพวกเขาพึ่งพาการควบคุมตนเองในระดับสูง และมีวินัยในตนเองในหมู่พลเมืองของตน ขณะเดียวกันมาเลเซียและสิงคโปร์ใช้ทั้งแนวทางจำกัดการเคลื่อนไหวและแนว ทางการควบคุมตนเอง เช่น มีการจำกัดการเคลื่อนไหวในช่วง 2-3 สัปดาห์แรก เพื่อควบคุมการระบาด (Jamaludin et al., 2020) ในขณะที่สหรัฐฯ ประธานาธิบดีไบเดนได้ออก “ยุทธศาสตร์ระดับชาติสำหรับการตอบสนอง COVID-19 และการ เตรียมพร้อมรับมือการแพร่ระบาด ผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์สำหรับ “ความปกติใหม่” ของชีวิตกับโควิด-19 และสื่อสารให้สาธารณชนทราบอย่างชัดเจน (Emanuel et al., 2022)

จากสภาพปัญหาและสถานการณ์ในข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาทำความเข้าใจการ เปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนท้องถิ่นต่อการปรับตัวภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีพื้นที่ตำบลพลาย ชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่กรณีศึกษา เนื่องจากตำบลพลายชุมพลประกอบไปด้วย 7 หมู่บ้าน มีจำนวน ประชากร 7,424 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2563) เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทและอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก ซึ่งถือเป็นเขตศูนย์กลางการค้าของภาคเหนือตอนล่าง มีการผสมผสานกันระหว่างความเป็นเมืองกับชนบท แยกชุมชน ออกเป็น 2 ลักษณะอย่างชัดเจนมากกว่าในตำบลอื่นๆ ในเขตอำเภอเมือง คือ ชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงวิถีชนบทไว้กับชุมชนใหม่ที่ ดำรงชีวิตตามแบบสังคมเมือง ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทมีทั้งปัญหาพื้นฐานของสังคมและปัญหาด้าน จิตใจของคนในสังคม การใช้ชีวิตประจำวันระหว่างกลุ่มคนชนบทกับกลุ่มคนเมืองที่มีความแตกต่างกันนี้อาจนำไปสู่แนว

ทางการใช้ชีวิตแตกต่างกันภายใต้การดำรงชีวิตแบบใหม่และการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาด้านสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการแก้ไขปัญหาและความต้องการปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ของจังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

แบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวแทนประชาชนทั่วไปในพื้นที่ และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานหน้าที่ด้านสาธารณสุข การคัดกรอง และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

11. กลุ่มตัวแทนประชาชนทั่วไปในพื้นที่ จำนวน 380 คน ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป อายุระหว่าง 20 ปีขึ้นไปไม่ระบุเพศ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากประชาชนทั่วไปในพื้นที่ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเก็บข้อมูลให้ครบตามต้องการโดยไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน เป็นการสุ่มจากสมาชิกของประชากรเป้าหมายที่เป็นใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีโอกาสได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คัดเลือกประชากรจาก 7,424 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2563) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ซึ่งได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 380 คน

1.2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้ปฏิบัติงานหน้าที่ด้านกลุ่มสาธารณสุข โดยเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขในชุมชน การคัดกรองโรคและผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ปฏิบัติและบังคับใช้มาตรการทางสังคมในพื้นที่ ได้แก่ นายกเทศบาลตำบลพลายชุมพล 1 คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 5 คน และพัฒนารชุมชน 1 คน ในพื้นที่ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อทำการสำรวจบริบทของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านของการใช้ชีวิตประจำวัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนที่มีต่อการปรับตัวในการดำรงชีวิตบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 โดยผ่านการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่แต่มีบริบทใกล้เคียงกัน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.72 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการสนับสนุนการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือกเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขในชุมชน การคัดกรองโรคและผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ปฏิบัติและบังคับใช้มาตรการทางสังคมในพื้นที่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิธีการวิจัยเชิงปริมาณนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากประชากรวิจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จาก 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วยประชากรทั้งหมด จำนวน 7,424 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2563) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลด้วยการใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ซึ่งได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 380 คน และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

3.2 ในด้านการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับนโยบายและมาตรการต่างๆ ของภาครัฐราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนและการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นกรณีศึกษา เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือการวิจัย และ 2) การสัมภาษณ์ (Interview) โดยดำเนินการวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากบริบทของพื้นที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ วิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) จาก 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วยประชากรทั้งหมด จำนวน 7,424 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2563) ซึ่งได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 380 คน เมื่อผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistical Analysis) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติทดสอบค่าที (t-Test) เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อปัญหาและความต้องการปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์ใหม่ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

มากที่สุด	ให้คะแนน	5
มาก	ให้คะแนน	4
ปานกลาง	ให้คะแนน	3
น้อย	ให้คะแนน	2
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1

การแปรผลด้วย

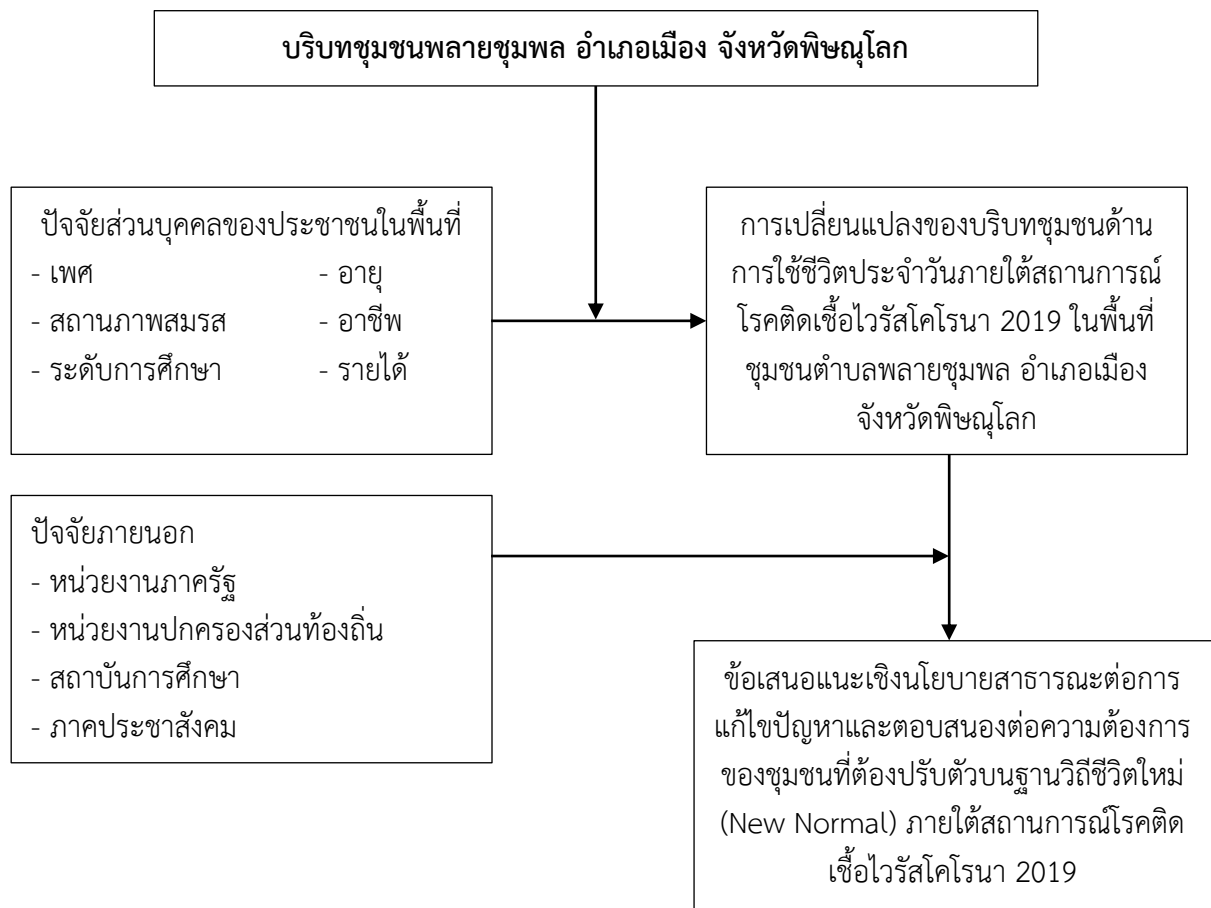
$$\begin{aligned}\text{สูตรหาระดับชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วง}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80\end{aligned}$$

ดังนั้น ระดับชั้นจึงแบ่งตามได้ระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายความว่า	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายความว่า	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายความว่า	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายความว่า	น้อยที่สุด

4.2 ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลใน 3 ส่วน จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารในทุกรูปแบบร่วมกันวิเคราะห์ โดยคณะผู้วิจัยศึกษาการวางแผนการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ จัดระเบียบข้อมูล นำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ และสรุปผลการวิจัยประกอบกับการอธิบายร่วมกับแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการดำเนินการจากข้อค้นพบในรายงานการวิจัย โดยงานวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการเขียนในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม พบว่า ประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 58.4) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 42.4) รองลงมา คือ เกษตรกร (ร้อยละ 12.4) รับราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและงานก่อสร้าง (ร้อยละ 11.3 เท่ากัน) อายุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ 51-60 ปี (ร้อยละ 29.2) รองลงมาอยู่ในกลุ่มช่วงอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 22.6) และ 31-40 ปี (ร้อยละ 21.6) ตามลำดับ สำหรับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 27.6) อยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 24.5) ขณะที่ด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่างมักพักอาศัยในบ้านของตนเอง (ร้อยละ 79.2) รองลงมาพักอาศัยในบ้านเช่าหรือห้องเช่า (ร้อยละ 10.5) และพักอาศัยบ้านญาติ (ร้อยละ 5.5) ในส่วนของรายได้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท (ร้อยละ 36.6) รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,001 – 15,000 บาท (ร้อยละ 34.2) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 (ร้อยละ 17.1) ตามลำดับ

สำหรับพฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษานี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันในบ้าน

พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันในบ้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. การทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่มีการใช้งานร่วมกัน	4.06	0.70	มาก
2. มีการทำความสะอาดสิ่งของเครื่องใช้สอยภายในบ้านที่มีการใช้งานร่วมกัน	4.09	0.71	มาก
3. จัดเตรียมอุปกรณ์และน้ำยาสำหรับรักษาความสะอาดร่างกาย เช่น เจลล้างมือ หน้ากากอนามัย	4.29	0.69	มากที่สุด
4. จัดเตรียมผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ น้ำยาล้างจาน น้ำยาถูพื้น น้ำยาทำความสะอาดอเนกประสงค์	4.29	0.69	มากที่สุด
5. แยกการใช้อุปกรณ์และภาชนะสำหรับรับประทานอาหารส่วนตัว เช่น จาน ช้อน ส้อม แก้วน้ำ	4.16	0.76	มาก

1.1 พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันในบ้าน ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมการปรับตัวดังต่อไปนี้ จัดเตรียมอุปกรณ์และน้ำยาสำหรับรักษาความสะอาดร่างกาย เช่น เจลล้างมือ หน้ากากอนามัย เป็นต้น พบว่าพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.69) เท่ากันกับการจัดเตรียมผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดที่ควรมีติดบ้านไว้เสมอ เช่น น้ำยาทำความสะอาดห้องน้ำ น้ำยาล้างจาน น้ำยาถูพื้น น้ำยาทำความสะอาดอเนกประสงค์ เป็นต้น พบว่าพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ แยกการใช้อุปกรณ์และภาชนะสำหรับรับประทานอาหารส่วนตัว เช่น จาน ช้อน ส้อม แก้วน้ำ พบว่าพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.76) มีการทำความสะอาดสิ่งของเครื่องใช้สอยภายในบ้านที่มีการใช้งานร่วมกัน พบว่าพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่

มาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.71) และการทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่มีการใช้งานร่วมกัน พบว่ามีพฤติกรรมกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.70)

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการปรับตัวในการดำเนินกิจกรรมประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน

พฤติกรรมการปรับตัวในการดำเนินกิจกรรมประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
6. หลังหยิบจับธนบัตรและเหรียญ ล้างมือด้วยน้ำสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์	3.76	1.12	มาก
7. ใช้การโอนจ่ายค่าอาหารค่าของใช้ต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ	3.34	1.35	ปานกลาง
8. เก็บแยกของใช้ส่วนตัวออกจากส่วนรวม เช่น บัตรจอดรถ กุญแจสำนักงาน	3.27	1.27	ปานกลาง
9. สวมหน้ากากอนามัยและปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ได้กำหนดไว้ในที่สาธารณะ เช่น ตลาด วัด โรงเรียน สถานที่ทำงาน	4.47	0.74	มากที่สุด
10. หลีกเลี่ยงการไปที่แออัดและที่สาธารณะ เมื่อมีอาการป่วยหรือเป็นไข้	4.49	0.68	มากที่สุด

1.2 พฤติกรรมการปรับตัวในการดำเนินกิจกรรมประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมการปรับตัวดังต่อไปนี้ หลีกเลี่ยงการไปที่แออัดและที่สาธารณะ เมื่อมีอาการป่วยหรือเป็นไข้ พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ สวมหน้ากากอนามัยและปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ได้กำหนดไว้ในที่สาธารณะ เช่น ตลาด วัด โรงเรียน สถานที่ทำงาน พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.74) หลังหยิบจับธนบัตรและเหรียญ ล้างมือด้วยน้ำสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 1.12) ใช้การโอนจ่ายค่าอาหารค่าของใช้ต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่ปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 1.35) และเก็บแยกของใช้ส่วนตัวออกจากส่วนรวม เช่น บัตรจอดรถ กุญแจสำนักงาน เป็นต้น พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่ปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.27)

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการปรับตัวในการสร้างสุขอนามัยส่วนตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัส

พฤติกรรมการปรับตัวในการสร้างสุขอนามัยส่วนตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัส	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
11. ดูแลร่างกายให้สะอาดเสมอ	4.48	0.66	มากที่สุด
12. พักผ่อนอย่างเพียงพอ	4.12	0.80	มาก
13. สร้างนิสัยการกินให้สะอาดปลอดภัย เช่น กินร้อน ใช้ช้อนกลาง	4.34	0.67	มากที่สุด
14. ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ	3.80	0.95	ปานกลาง
15. รับประทานอาหารครบห้าหมู่	4.07	0.83	มาก

1.3 พฤติกรรมการปรับตัวในการสร้างสุขอนามัยส่วนตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมการปรับตัวดังต่อไปนี้ ดูแลร่างกายให้สะอาดเสมอ พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.66) สร้างนิสัยการกินให้สะอาดปลอดภัย เช่น กินร้อน ใช้ช้อนกลาง เป็นต้น พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.67) พักผ่อนอย่างเพียงพอ พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.80) รับประทานอาหารครบห้าหมู่พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.83) และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ พบว่ามีพฤติกรรมการปรับตัวอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.95)

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐราชการพึงต้องมีนโยบายสาธารณะที่รองรับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพแก่ประชาชน ในการปรับตัวเข้าสู่บริบทของสังคมแบบปรกติใหม่ (New Normal) ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

1) การมีนโยบายส่งเสริมทักษะและความรู้ในด้านการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการบริการและการค้าและการเกษตรให้แก่กลุ่มแรงงานอายุทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในกลุ่มช่วงอายุแรงงาน 40- 60 ปีขึ้นไป เพื่อลดผลกระทบจากการว่างงานและการหดตัวของภาคเศรษฐกิจภายในประเทศ และการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมแรงงานสูงวัยของชุมชนท้องถิ่นและประเทศไทยเอง

2) นโยบายการส่งเสริมอาชีพและรายได้ เพื่อแก้ไขปัญหารายได้ต่ำ-ปานกลาง และภาวะหนี้สินในครัวเรือนจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ โดยอาจส่งเสริมอาชีพตามเป้าหมายความต้องการแรงงานของภาคเหนือในด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ การแปรรูปอาหาร การท่องเที่ยว การบินและโลจิสติกส์ การแพทย์ครบวงจร และอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ เป็นต้น

2.2 ด้านสังคมและสุขภาพ

1) นโยบายการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการปรับตัวในบริบทวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันแบบใหม่ เนื่องจากผลการศึกษาในงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและการตระหนักต่อการปรับตัวด้านสังคม การดูแลสุขภาพของตนเองได้ดี แต่ยังปรับตัวรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) อันประกอบไปด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง ซึ่งสื่อและเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันสูงมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ในการปรับตัวสู่สังคมใหม่ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

2) นโยบายการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมสุขภาพในชีวิตประจำวันของประชาชน แม้ว่าประชาชนจะมีความตระหนักและความรู้ความเข้าใจต่อการปรับตัวและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมและสุขลักษณะนิสัยในระยะยาว หากแต่เป็นไปตามการรณรงค์ของรัฐและการตื่นตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นทั่วโลก ฉะนั้นจึงเป็นโอกาสอันดีของการส่งเสริมสุขลักษณะนิสัยด้านสุขภาพและวัฒนธรรมด้านสุขภาพแก่ประชาชน เช่น การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การกินอาหารที่ถูกสุขอนามัยและมีประโยชน์ต่อร่างกาย ครอบงวนนาการ รักษาความสะอาดของตนเอง คนในครอบครัว บ้านและชุมชน เพื่อเตรียมพร้อมต่อสังคมผู้สูงวัยของประเทศไทยและยุคสมัยหลังโควิด (Post-Covid-19) ของสังคมโลก

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลาชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลาชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยชี้ชัดว่า พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายในบ้านนั้น ประชาชนในชุมชนพลาชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกนั้น สามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตประจำวันในบ้านของตนเองได้อย่างมาก กล่าวคือ มีการปรับตัวพฤติกรรมที่รักษาความสะอาดทั้งในด้านการกินและการอยู่ได้เป็นอย่างดี ตามแนวคิดวิถีชีวิตใหม่ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการปรับตัววิถีชีวิตใหม่ในบ้าน ในการเตรียมที่อยู่อาศัยและการปฏิบัติตัวอย่างถูกสุขลักษณะเพื่อให้บ้านเป็นสถานที่ปลอดภัยและปลอดภัยเชื้อไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 (COVID-19) รวมถึงปรับตัวพฤติกรรมเพื่อสุขอนามัย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์มนัส ดีอด (2563) ที่สะท้อนให้เห็นว่า สถานะการเกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้ประชาชนมีการป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้เกิดการติดต่อของโรคระบาดโดยมาตรการของภาครัฐที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถปรับตัวได้นั้น เกิดจากการให้ความรู้และมีการรณรงค์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหาที่มีความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การปรับตัวของประชาชนนั้นอยู่ในระดับการปรับตัวที่รู้ตัว (Conscious Attempt of Adjustment) (เบญญาพัชร วันทอง, ม.ป.ป)

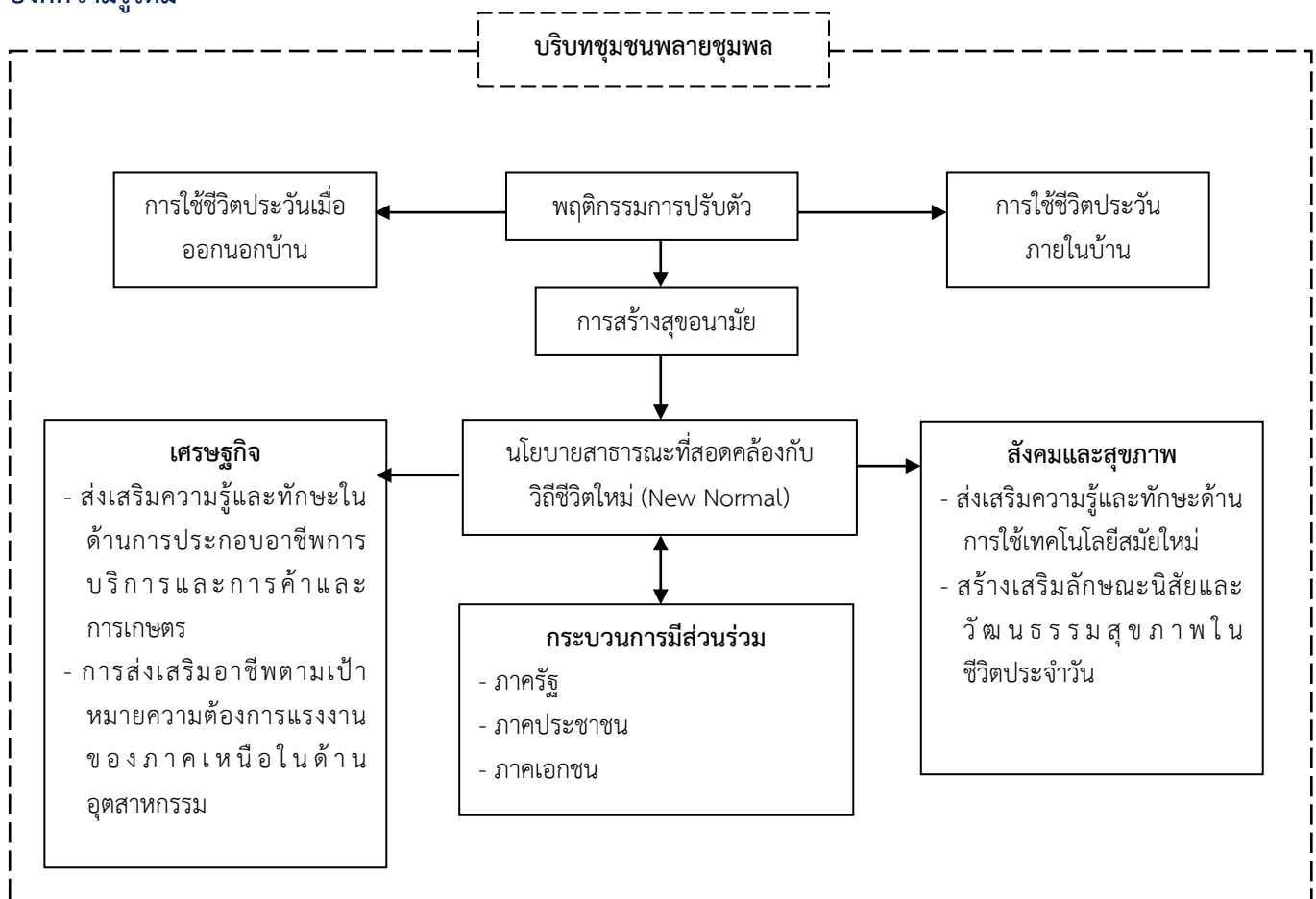
อย่างไรก็ตามข้อค้นพบพฤติกรรมการปรับตัวในการดำเนินกิจวัตรประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน ประชาชนยังคงไม่สามารถปรับตัวได้มากนัก โดยเฉพาะในเรื่องของการโอนถ่ายค่าอาหารค่าของใช้ต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ รวมทั้ง การเก็บแยกของใช้ส่วนตัวออกจากส่วนรวม เช่น บัตรจอดรถ กุญแจสำนักงาน เป็นต้น เนื่องจากประชาชนยังคงไม่คุ้นชินในการปรับตัวเข้ากับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ตามแนวคิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ซึ่งนับได้ว่าเป็นการปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์ (Non-integrative Adjustment) อันสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหา แต่ประชาชนยังคงมีความวิตกกังวลกับแนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้น ดังนั้นการพยายามสร้างการยอมรับในการปรับเปลี่ยนด้วยวิธีการที่เหมาะสมจะทำให้ประชาชนนั้นสามารถปรับตัวอยู่ในขั้นที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (Integrative Adjustment) (พิมพ์นภัส โภคา, 2550: 20-21) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร รอดเกลี้ยง (2563) ที่สะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวในปัจจุบันเน้นการปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบของการดำรงชีวิตของชนชั้นกลางในเมืองในฐานะผู้บริโภค แต่ผลการศึกษายังชี้ชัดประชาชนส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลอยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางล่าง หากพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในกลุ่มอาชีพรับจ้าง ส่งผลให้การกำหนดมาตรการวิถีชีวิตใหม่ที่เป็นไปในลักษณะชีวิตตามชนชั้นกลางในเมือง อาจไม่สอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยชี้ชัดว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทั้งในมิติทางด้านเศรษฐกิจ ที่เสนอออกมาในลักษณะ ส่งเสริมทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการบริการและการค้าและการเกษตรให้แก่กลุ่มแรงงานอายุทุกช่วงวัย และนโยบายการส่งเสริมอาชีพและรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nazaruddin Malik, Muhammad Sri, Wahyudi Suliswanto & Mochamad Rofik (2021) ที่สะท้อนว่ารัฐบาลต้องมีนโยบายบางประการเพื่อรักษาการเติบโตและป้องกันการล่มสลายของตลาดแรงงานที่รุนแรงมากขึ้น รัฐบาลจำเป็นต้องรักษาภาพรวมอุปสงค์และอุปทาน นอกจากนี้ รัฐบาลควรใช้งบประมาณทางเลือกให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการเสริมสร้างระบบแรงงานและการพัฒนาอุตสาหกรรม และมิติทางด้านสังคมและสุขภาพ ที่สะท้อนข้อเสนอออกมาในข้อเสนอแนะนโยบายการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และนโยบายการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมสุขภาพในชีวิตประจำวันของประชาชน เป็นผลสืบเนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่และต้องการให้มีการดำเนินการแก้ไขเป็นลำดับแรก ทั้งในการดำเนินการระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทักษิณา แสนเย็น, วรวิทย์ เว้นบาป, วีระพันธ์ ช่วยประสิทธิ์, กุลธวัช ศราวุธ และ อาภาภรณ์ หาโล๊ะ (2563) ที่อธิบายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 โดยสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาต่อไปคือการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตหลังสถานการณ์โควิด 19 คลี่คลายลง และสอดคล้องกับงานของ Wister, Andrew & Mark

(2020) ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของการใช้เทคโนโลยี แม้ว่าจะมีเทคโนโลยีที่พร้อมให้ความช่วยเหลือผู้คนในช่วงโควิดเพื่อการเชื่อมต่อกับผู้อื่นและรับบริการที่จำเป็น แต่ผู้สูงอายุจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงการใช้สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ได้ ทางออกที่เหมาะสมคือการใช้เทคโนโลยีแบบเก่า เช่น โทรศัพท์ อาจมีประสิทธิภาพมากกว่าในการเข้าถึงผู้สูงอายุ

ดังนั้น ในการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายทั้งสองมิตินี้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ นับตั้งแต่การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) การกำหนดทางเลือกเชิงนโยบาย (Policy Formulation) การตัดสินใจเชิงนโยบาย (Policy Adoption) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) ซึ่งจะต้องพิจารณาองค์ประกอบในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดแนวทางปฏิบัติแบบบูรณาการร่วมกัน การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) และการทบทวนนโยบาย (Policy Revision) ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐในชุมชนและระดับท้องถิ่น จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้กระบวนการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี จุทอง (2563) ที่สะท้อนผลการศึกษาออกมาให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน เมื่อมีการดำเนินร่วมกันเป็นทีมงาน จะสามารถขับเคลื่อนนโยบายของพื้นที่ให้เกิดผลสำเร็จได้ และสอดคล้องกับงานของ Lu, Quan, et al. (2020) ที่ให้ข้อเสนอว่า การรับประกันความมั่นคงทางวัตถุและความปลอดภัยทางสังคมครอบคลุมนโยบายทางสังคมมากกว่าหนึ่งด้าน และต้องมียุทธศาสตร์ที่ประสานกันจากหลากหลายหน่วยงาน ทั้งนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการจ้างงาน นโยบายการคลัง และนโยบายสังคม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบจากงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าภายใต้บริบทชุมชนตำบลพลายชุมชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้เกิดผลกระทบต่อพฤติกรรมการปรับตัวของประชาชนตามมาตรการของรัฐ ซึ่งสะท้อนออกมาในพฤติกรรมที่ต้องมีการปรับตัว 3 ด้าน คือ ด้านการสร้างสุขอนามัย ด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายในบ้าน และด้านการดำเนินกิจกรรมประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน อย่างไรก็ตามการพฤติกรรมปรับตัวทั้งสามด้านดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนพลายชุมพล ทั้งในมิติเศรษฐกิจ ที่คนในชุมชนต้องการนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมความรู้และทักษะในด้านการประกอบอาชีพการบริการและการค้าและการเกษตร รวมไปถึงการส่งเสริมอาชีพตามเป้าหมายความต้องการแรงงานของภาคเหนือในด้านอุตสาหกรรม และในมิติสังคมและสุขภาพ ที่คนในชุมชนส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมไปถึงสร้างเสริมลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมสุขภาพในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับการปรับตัวของคนในชุมชนภายใต้มาตรการวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และความต้องการของคนในชุมชนจึงต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ในการกำหนดนโยบายสาธารณะและการดำเนินนโยบายสาธารณะให้สอดคล้องกับบริบทการปรับตัวภายใต้วิถีชีวิตใหม่ของคนในชุมชนพลายพล

สรุปผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของไวรัสโคโรนา 2019 ในพื้นที่ชุมชนตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงการปรับพฤติกรรมของคนในชุมชน ภายใต้มาตรการของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมให้เป็นการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) โดยพฤติกรรมปรับตัวของคนชุมชนภายใต้วิถีชีวิตใหม่เกิดขึ้นใน 3 ลักษณะ คือ

1) พฤติกรรมการปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันภายในบ้าน ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมปรับตัวดังต่อไปนี้ การทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่มีการใช้งานร่วมกัน พบว่ามีพฤติกรรมปรับตัวอยู่ในระดับที่มากเนื่องจากคนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงการดูแลตนเอง สืบเนื่องจากการรับรู้ผลกระทบของการระบาดของโควิด 19 ที่มีอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของคนในชุมชน

2) พฤติกรรมการปรับตัวในการดำเนินกิจกรรมประจำวันเมื่อออกนอกบ้าน พบว่ามีพฤติกรรมปรับตัวอยู่ในระดับปานกลางโดยส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการปรับตัวเข้ากับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำรงชีวิตแบบปรกติใหม่ (New Normal) รวมทั้ง การเก็บแยกของใช้ส่วนตัวออกจากส่วนรวม เช่น บัตรจอดรถ กุญแจสำนักงาน เป็นต้น ซึ่งอาจจะยังเป็นพฤติกรรมที่ยังไม่คุ้นเคยสำหรับภาวะบริบทใหม่ของประชาชน

3) พฤติกรรมการปรับตัวในการสร้างสุขอนามัยส่วนตัวเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัส พบว่ามีพฤติกรรมปรับตัวอยู่ในระดับมากในทุกเรื่อง เช่น การดูแลร่างกายให้สะอาดเสมอ การพักผ่อนอย่างเพียงพอ การมีนิสัยการกินให้สะอาดปลอดภัย เป็นต้น แสดงถึง ความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานและการตระหนักต่อการดูแลตนเองด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมรูปแบบพฤติกรรมตามแนวคิดวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจและบริบทของชุมชนมากขึ้น จึงปรากฏในรูปแบบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะต่อการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนที่ต้องปรับตัวบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ภายใต้สถานการณ์ของการแพร่เชื้อของโควิด 19 ใน 2 มิติ คือ มิติทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การมีนโยบายส่งเสริมทักษะและความรู้ในด้านการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการบริการและการค้าและการเกษตรให้แก่กลุ่มแรงงานอายุทุกช่วงวัย และนโยบายการส่งเสริมอาชีพและรายได้ โดยเป็นส่งเสริมอาชีพตามเป้าหมายความต้องการแรงงานของภาคเหนือในด้านอุตสาหกรรม

สำหรับมิติสังคมและสุขภาพ ประกอบด้วย นโยบายการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการปรับตัวในบริบทวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันแบบใหม่ ดังนั้นจึงต้องมีการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) และนโยบายการสร้างเสริมลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมสุขภาพในชีวิตประจำวันของประชาชน แม้ว่าประชาชนจะมีความตระหนักและความรู้ความเข้าใจต่อการปรับตัวและป้องกันการแพร่

ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมและสุขลักษณะนิสัยในระยะยาว หากแต่เป็นไปตามการรณรงค์ของรัฐและการตื่นตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นทั่วโลก จึงต้องมีการส่งเสริมสุขลักษณะนิสัยด้านสุขภาพและวัฒนธรรมด้านสุขภาพแก่ประชาชน เช่น การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การกินอาหารที่ถูกสุขอนามัยและมีประโยชน์ต่อร่างกาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การดำเนินนโยบายสาธารณะตามข้อเสนอของประชาชนในชุมชนหลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ควรดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยใช้ภาคีเครือข่ายเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและบูรณาการการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและทุนทางสังคม ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัตินั้น เกิดผลครอบคลุมไปถึงประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการประสานการดำเนินนโยบายสาธารณะ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวการใช้ชีวิตประจำวันภายใต้สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบพื้นที่ เพื่อสะท้อนให้เห็นผลกระทบของการปรับตัวตามแนวคิดวิถีชีวิตใหม่
- 2.3 ควรมีการศึกษาบทบาทและหน้าที่ของภาคีเครือข่ายในการสร้างนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การถอดบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญชัย. (2564). *วิกฤติโควิด สาธารณสุขกำลังล้ม แรงกระจายอำนาจสู่ประชาชน*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://thaipublica.org/2021/04/kritsada-boonchai-21/>.
- ทักษิณา แสนเย็น, วรวิทย์ เว้นบาป, วีระพันธ์ ช่วยประสิทธิ์, กุลธวัช ศรายุทธ, และ อาภาภรณ์ หาโສ. (2563). บทวิเคราะห์การรับมือโรคโควิด 19: ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการบิน. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 209-220.
- เบญญาพัชร วันทอง. (ม.ป.ป.). *จิตวิทยาบุคลิกภาพ. (เอกสารประกอบการสอนรายวิชา PGED 311 จิตวิทยาบุคลิกภาพ)*. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พงษ์มนัส ดือด. (2563). ผลกระทบของการแพร่ระบาด โรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 7(6), 131-144.
- พิมพ์นัส โภคา. (2550). *การปรับตัว การสนับสนุนทางสังคม กับคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างชาตินในอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี*. (วิทยาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2563). *ตำบลหลายชุมพล*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <http://phitsanulok.kapook.com>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). *คู่มือ ชีวิตวิถีใหม่*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://rb.gy/wm69w>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). *ความปกติใหม่หรือฐานวิถีชีวิตใหม่*. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://www.orst.go.th/>.
- สิริพร รอดเกลี้ยง. (2563). การปรับตัวของอาชีพแม่ค้า : กรณีศึกษาแม่ค้าในตลาดนัดอนุสรณ์ท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารอาครมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 20(1), 153-170.

- สุมาลี จุทอง. (2563). การจัดการภัยพิบัติโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่ชุมชนริมคลองหัวหมากน้อยสำนักงานเขตบางกะปิ. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://rb.gy/nr2uw>.
- Emanuel, E. J., Osterholm, M., & Gounder, C. R. (2022). A national strategy for the “new normal” of life with COVID. *Jama*, 327(3), 211-212.
- Jamaludin, S., Azmir, N. A., Ayob, A. F. M., & Zainal, N. (2020). COVID-19 exit strategy: Transitioning towards a new normal. *Annals of Medicine and Surgery*, 59, 165-170.
- Lu, Q., Cai, Z., Chen, B., & Liu, T. (2020). Social policy responses to the Covid-19 crisis in China in 2020. *International journal of environmental research and public health*, 17(16), 1-14.
- Malik, N., Suliswanto, M. S. W., & Rofik, M. (2021). The unemployment rate amid the COVID-19 pandemic: Propose the best practices policy to maintain labor market stability. *Jurnal Ilmu Sosial Dan Ilmu Politik*, 25(1), 48-61.
- Nadia Belhaj, Hassine Belghith & Tanida Arayavechkit. (2021). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อครัวเรือนในประเทศไทย – ข้อมูลเชิงลึกจากการสำรวจแบบเร่งด่วนทางโทรศัพท์. สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://blogs.worldbank.org/th/eastasiapacific/phlkrathbkhxngokhwid-19-txkhraweruuxninpraethsithy>.
- Wister, A., & Speechley, M. (2020). COVID-19: pandemic risk, resilience and possibilities for aging research. *Canadian Journal on Aging/La revue canadienne du vieillissement*, 39(3), 344-347.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.